

Leraren over de startnotitie Nederlands Bovenbouw, SLO 2021

Datum: 13 juli 2022

In het kader van de aanstaande vernieuwing van het examenprogramma en de eindtermen schreef SLO een startnotitie die als uitgangspunt dient voor de vakvernieuwingscommissie.

Op 27 juni 2022 organiseerde Levende Talen Nederlands een bijeenkomst waarin leraren met elkaar de startnotitie voor de vakvernieuwing bespraken. Het doel hiervan was leraren op de hoogte te stellen van de inhoud van de Startnotitie. Voor het bestuur van LTN was niet duidelijk op welke wijze deze notitie voor was gelegd aan leraren, dus we wilden ook aanvullingen en opmerkingen van leraren optekenen zodat de vakvernieuwingscommissie hiervan kennis kan nemen.

De leraren die zich hadden aangemeld, lazen vooraf de Startnotitie met speciale aandacht voor de paragraaf Curriculaire uitdagingen.

De aanwezige leraren vragen aandacht voor de volgende punten:

1. Persoonsvorming / subjectificatie

Op pagina 4 van de startnotitie staat de zin: '(...); de adviezen van de Curriculumcommissie waaronder het hanteren van een rationele bestaande uit de doeldomeinen kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming; (...).'

Op pagina 11 van de startnotitie staat wederom geschreven: 'De examenprogramma's zouden bij de verschillende inhouds dus meer recht kunnen en moeten doen aan alle drie de doeldomeinen: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.'

Curriculum.nu wordt op pagina 4 met name genoemd en wordt ook vermeld in de bronvermelding op pagina 18 waarmee dus duidelijk de koppeling tussen de drie doeldomeinen en het Curriculum wordt gelegd. Die drie doeldomeinen (kwalificatie, socialisatie en *personificatie*) zijn afkomstig van Gert Biesta, een van de grondleggers van het *Curriculum.nu*, waarmee dus wederom die koppeling wordt benadrukt. (Biesta wordt hiermee ten onrechte niet vermeld in de bronvermelding.)

Biesta introduceert nu (onder andere) in zijn boek *Het prachtige risico van onderwijs* (2015) deze driedeling ten behoeve van (in zijn ogen) verantwoord onderwijs, alsook in zijn inauguratierede voor de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht in 2018. Hij legt uit dat 'personificatie' wezenlijk verschilt van 'persoonsvorming'. In het kort komt het erop neer dat persoonsvorming/subjectificatie individueel gericht is en personificatie ontwikkelingsgericht in relatie tot de sociale omgeving.

Op de wijze waarop in de startnotitie dus wordt omgegaan met die driedeling ontbreekt een verantwoording voor de keuze voor 'persoonsvorming', omdat deze keuze bewust gemaakt moet zijn. De oorspronkelijke term is immers 'personificatie'. Biesta legt in zijn werken expliciet uit waarom hij kiest voor 'personificatie' en niet voor 'persoonsvorming'. Voor de onderwijspraktijk is het dus van wezenlijk belang welke van deze twee termen wordt gebruikt. In die zin is het noodzakelijk dat in de startnotitie (nogmaals) verantwoording wordt afgelegd voor de keuze voor 'persoonsvorming'. (dit punt is expliciet ingebracht door Hennie Hordijk)

2. Maak een duidelijk(er) onderscheid tussen vmbo, havo en vwo. Doorlopende leerlijnen

Alhoewel in de Startnotitie gesproken wordt over doorlopende leerlijnen vinden we dat een duidelijker uitgesproken onderscheid gemaakt kan worden tussen havo en vwo. De laatste zin in de paragraaf Doorlopende leerlijnen op bladzijde 13 verwijst naar eigen examenprogramma's voor de schoolsoorten, maar een expliciet ander examenprogramma voor havo en vwo wordt niet genoemd.

Op dit moment is het examenprogramma voor havo en vwo vrijwel identiek, alleen het domein Literatuur maakt onderscheid. Het verschil tussen havo en vwo zou zichtbaar moeten zijn in het niveau en de aard van de te lezen teksten, en de eisen die gesteld worden aan schriftelijke en mondelinge taalvaardigheid. In het nieuwe examenprogramma zou onderscheid gemaakt moeten worden in verschillende eindtermen voor vmbo, havo en vwo. Drie examenprogramma's in plaats van twee, waardoor er recht gedaan wordt aan de havoleerling.

3. Samenhang binnen en buiten het vak

Onder de kop *Inhouden van de examenprogramma's* beschrijft de Startnotitie het probleem van de 'Wereldliteratuur'. De mogelijkheid om samen met andere vakken het domein Literatuur in te vullen wordt niet genoemd. We vragen nadrukkelijk aandacht voor vakoverstijgend literatuuronderwijs in een brede context (young adultboeken, wereldliteratuur, literatuurgeschiedenis).

3. Inhouden van de examenprogramma's

De paragraaf inhouden examenprogramma's wijdt enkele regels aan creatief omgaan met taal. In de voorstellen van Curriculum.nu is Grote opdracht 4 aan experimenteren met taal gewijd. We pleiten ervoor om in de examenprogramma's creativiteit met betrekking tot taal in alle vormen een grote rol toe te dienen.

4. Toetsing en examinering

De startnotitie besteedt aandacht aan de wijze waarop het vak getoetst en geëxamineerd wordt. De leraren vragen extra aandacht voor de examinering van het vak. Wij pleiten voor een breed examen, waarin meerdere domeinen worden getoetst. Het is evident dat de uitdagingen rondom het beoordelen dan aandacht vragen, maar de prioriteit moet liggen bij een breed examen.

5. Taalkunde

De Curriculaire uitdagingen geven weinig aandacht aan taalkunde, die aandacht zouden we graag zien in het examenprogramma.

Maaïke Zwikker werkzaam op 't Hooghe Landt
Hennie Hordijk werkzaam op Bernardinuscollege
Diana Gossens werkzaam op Bernardinuscollege
Joost Wiegman werkzaam op Havo De Hof